

Kosci.

Glejte jih, fante vesele!
Vriskajo gori v višavi
živo, kot ptice bi pele
jutranje pesmice travi.

Kose se bliskajo v solncu —
nageljev šopek za trakom;
glave pogumno pokoncu —
v vrsti korak za korakom.

Kazaček.

Poletna idila.

Žito drhti tam na polju šumečem,
klasje smehlja se pod solncem žarečim.

Veter med rázori v daljo hiti,
s poljem o žetvi šusté, govori . . .

Čuje ga mak, vztrepetá mu glavica,
čuje med bilkami ga prepelica . . .

Slavček nad poljem — ta tudi ga čuje,
s spevi — kot s cvetjem — poljano obsuje . . .

Žito drhti tam na polju šumečem
in poje in poje nam z glasom zvenečim:
»Pridi žanjica k nam s srpom blestečim! . . .«

Francé.

Pasijonke.

Sedem cvetov sestri Pavli na grob.

Pasijonk uvod.

asijonke cveto na jugu. Bel cvet imajo; sredi je pet prašnikov — pet žebeljev iz Kristusovih ran.

A jaz ne mislim na tiste.

Jaz mislim na tiste pasijonke, ki na celem svetu nikjer ne cveto; na tiste, ki imajo velik rdeč cvet — kakor srčna kri. Kakor srčna kri —

Te pasijonke rastejo v srcih, ki so polna bridkosti, žalosti in trpljenja; zato se imenujejo pasijonke — rože trpljenja.

Iz trpljenjapolnega srca rastejo in se ljubeče in tesno ovijajo okrog njega. Iz stebelc pa poženo dolgi, črni trni, ki se zasade v srce, da zakrvavi.

Čim večja je ljubezen, tem večje je trpljenje; in čim večje je trpljenje, tem močnejše poženo pasijonke, tem tesneje se ovijajo okrog srca in iztisnejo kri.

Pač so že od vekov stare — pasijonke, rože trpljenja. A v vsakem srcu zacveto nanovo.

Najlepše so zacvetele v srcu Matere žalosti, ko je šla za Sinom po krvavi poti na Kalvarijo. In ko je stala pod križem in videla Sinovo prebodeno stran, so se ji v srcu visoko dvignile pasijonke. Tesno so se ji ovile okrog srca, da so ga trni prebodli skozinskoz.

Od takrat cveto pasijonke najlepše v materinem srcu. Najdaljše in najostreje trne imajo — zato tudi najbolj rdeče cvetove.

Mnogo sem jih že videl — tako lepo krvavordeče cvetočih. Kakor vrtnice so bile — z naširoko odprtimi cvetovi.

Mnogo jih je pognalo že tudi v mojem srcu. Lepe cvetove imajo, široke in krvavordeče, z dolgimi trni se mi ovijajo okrog srca. Ker sem mnogo ljubil, sem tudi mnogo trpel: zato so tudi pasijonke pognale tako visoko in lepo.

In ko sem pisal tole povest, so se pasijonke v mojem srcu močno razcvetele — kakor da bi padla nanje rosa v solnčnem jutru. Padale so mi solze v srce in so jih orosile — —

Teh sedem cvetov nepozabni na grob! Pognali so mi iz srca v bridkih, težkih urah in v spominu nate, predragá sestra! — —

Pasijonk prvi cvet.

Mihec in Barbika sta šla s hribov v dolino. Matí je stala na pragu in jima še naročevala, naj se pri procesiji lepo vedeta. Bil je praznik sv. Rešnjega Telesa.

Nestrpnost pa je že prestavljala korak, ko so ušesa še lovila naročilo.

Oba sta nesla v rokah šopke gorskih rož. Barbika se je smehljala, v Mihčevih očeh je žarel praznik. Ko se je pretrgal prvi grm ob strmem kolovozu, se je daleč doli pod njima zasmejala dolina.

Mihec je obstal.

»Ali ti vidiš mlaje?« je vprašal.

Barbika je zasenčila z roko oči.

»Vidim! Še vence vidim, ki so oviti okrog njih. To bo lepo!

Najlepše rože bova imela midva pri procesiji, Barbika. Take ne rastejo v dolini. Vsi naju bodo gledali!«

Potopila sta se zopet v grmovje in se med potjo pogovarjala.

»Mihec, misliš, da moje obleke ne bodo gledali? Ko je pa tako lepa — nova in rdeče rožasta!«

Ogledovala se je okroginokrog in je gladila gube svoje nove obleke.

»Čevlje sem ti tudi lepo počrnil, lepše kot sebi,« je rekel Mihec in je pogledal sestro v obraz. Samo smeh ji je objemal mala usta in nič mu ni odgovorila. Mihec je poiskal njenih oči in je videl ljubezen v njih.

»Vsi naju bodo gledali!« je tiho ponovila Barbika.

Nato sta hitela brez besed. Ko se je Mihec čez čas ozrl na Barbiko, je videl, da ji žari ves obraz.

»Zakaj se pa smeješ?« jo je vprašal.

»Tako sem vesela! Mihec, nobena ne bo imela lepše obleke kot jaz. Oh — kar vse po rožah diši!«

Iz doline jima je prišlo naproti zvonjenje. Potrkalo je na praznik v njunih srcih, ju prijelo za roko, šlo z njima in jima celo pot božalo dušo in srce. Vsa vesela sta prišla v dolino pred cerkev in sta utonila v množici.

Mihec je peljal Barbiko do šolarjev.

»Med nje se pomešaj, jaz grem nazaj k fantom. Po procesiji me pa počakaj! In rože potrosi!«

Pustil jo je samo. Barbika je osupnila. Pred seboj je videla dolgo vrsto deklic, ki so bile vse gologlave, razpletelih lās; na glavah so se jim tresli venčki, bele obleke so blestele v solncu; do komolcev so krasile rokavice vse roke, okrog belih oblek so se rdeče in modro vili svileni pasovi.

Barbiko so sprejele s posmehom. Ona pa je povescila oči in pogledala na svojo obleko, na rdeče rože po njej. Tisti hip se ji je zazdela revna, vsa gorjanska.

»V kakšni obleki pa prideš!« je zaslišala nekoga poleg sebe.

»In brez venca! Poglejte jo — v ruti je prišla!«

»Hi, hi, v ruti pride!«

»Kako ima tudi nerodne čevlje!«

»Čisto hribovske!«

»Nazaj naj gre! Zadnja!«

Ko se je procesija premeknila, so jo začele deklice odrivati. Šle so po dve in dve, Barbika je pa ostala sama in je šla zadnja za njimi.

Imela je solzne oči in je z rokami pritiskala šopek k licu in na usta. In ko je skozi solze strmela na solnčno cesto in na obsijane vrtove, se ji je zdelo, kakor da bi bilo solnce pregrnjeno s črno ruto. Vsa svetloba je bila slaba, mlačna. Tudi zvonovi so peli žalostno. Pesmi, ki so z rokami segale proti nebu, so se ob Barbiki plazile po tleh. Ko je procesija obstajala pri znamenjih in so deklice trosile cvetje, je Barbika svoje gorske rože še tesneje pritisnila k sebi in jih ni trosila. Ko je pa prišla procesija po polju okrog in se vrnila v cerkev, je bil Barbikin šopek še vedno cel.

V cerkvi se je stisnila k zadnji klopi in izpod rute pogledala okrog. Mihec je klečal na moški strani in ji je prikimal. Poizkušala se mu je nasmehnuti, pa ji je nova solza omočila rože lic.

»Zakaj pa rož nisi potrosila?« jo je vprašal Mihec zunaj.

Barbika je dvignila k njemu solzne oči.

»Mihec, vse so rekle, da moja obleka ni lepa. In odrivale so me. Zadnja sem šla in čisto sama. Pa tudi rož nisem hotela potrositi. One so imele vse drugačne, Mihec — in iz košaric so jih trosile!«

Zakrila si je z roko oči in je zajokala.

»Kar tiho bodi, Barbika! Tudi iz mojega klobuka so se fantje norčevali, ker ima zeleno vrvico okrog in zelene cofke. Dejali so, da je gorski in hribovski. Užaljen sem bil, da bi jih bil kar udaril. Kakor da bi jaz ne smel imeti drugačnega klobuka!«

»Mihec, kajne, pa je moja obleka vendarle lepa? Šolarice nič ne vedo —«

Pogledala je Mihca, kaj poreče. Mihec je občutil vprašanje njenih oči in je prikimal.

»Seveda je — saj je nova!«

»Tudi tvoj klobuček je zelo lep, Mihec.«

Postala sta žalostna in sta molče šla po ozki poti v gore. Nad njima je žarelo solnčno nebo. Mihec in Barbika pa nista čutila solnca. V grmovju so žvrgoleli ptiči, izpod vej so dehtele tihe hribovske rože. Mihec in Barbika sta šla povešenih glav mimo. Barbika je stiskala v naročju rože, jih gladila z roko in popravljala cvetove, ki so veneli.

»Ubožice!« je vzdihnila.

Tedaj je Mihec potisnil klobuk čisto na oči, pogledal Barbiko in izpregovoril:

»Barbika, jaz sem zelo žalosten. Kaj se bodo smejali najini obleki! Kakor da bi jaz ne mogel imeti drugačnega klobuka! Pa ga bom imel, Barbika, vidiš, nalašč ga bom imel!«

Mahal je z roko po vejah ob poti, da so odletavali listi. In je nadaljeval:

»K stricu se bom šel učiti za sodarja, pa bom tudi jaz postal bolj gosposki. Ne bom več pasel v gorah!«

Barbika je uprla prošnjo svojih oči vanj.

»Oh, Mihec, nikar no od doma!«

»Bom šel, sem rekel — pa bom šel! Ko so prišli o Veliki noči stric v gore k nam vprašat po meni, nisem hotel iti. Sedaj pa pojdem!«

Barbika je vsa prestrašena dvignila glavo.

»Nikari ne hodi, Mihec! Saj je doma tudi lepo.«

»Doli je pa lepše! Šel bom in bom nosil lepo obleko in ko kaj prislužim, jo prinesem tudi tebi.«

»Mihec, jaz imam vseeno rada svojo obleko. Tudi tvoj klobuček je lep. Kar doma ostani!«

Govorila je tiho in prav otročje. Mihec pa je gredoč lomil veje od grmovja, trgal liste z njih in jih metal proč.

»Meni bo pa dolgčas po tebi, Mihec. In tako rada te imam — — — Poglej, kako lepo črni so še moji čevlji, ki si jih ti počrnil! Če ostaneš, Mihec, ti bom vedno jaz snažila čevlje, prav lepo ti jih bom.«

Mihec je stresel z glavo.

»Pojdem in pojdem! Ko ob praznikih pridem domov, še tebi kaj prinesem. Nič mi ne bo hudega, so zadnjič obljubili stric. Tudi oče so me že silili.«

Prišla sta iz gozda na robiček. Trava je zelenela tam in se je v vetru zibala. Med njo so se zibale gorske rože in so širile vonj po robu. Barbika je položila svoj uveli šopek na travo, vzdihnila in si obrisala oči.

»Meni bo res hudo po tebi, Mihec. Ko bom sama pasla, bom vedno gledala v dolino, kje si ti.«

Šla sta zopet navkreber, molče in žalostna. Ko jima je izmed drevja prikimala domača hiša, je Barbika obstala, položila prst na usta in dehnila:

»Mihec, doma ostani!«

»Ne bodi tako sitna! Če pa nočem!«

»Mihec, tam doli te ne bodo imeli tako radi kakor doma.«

»Povsod me bodo imeli radi, da bom le priden in ubogljiv.«

»Ali tako te ne bodo imeli radi, kakor te imajo oče.«

»Ravnotako.«

»Ali pa tako kakor mati — —«

»Eh, tudi mati me včasih nimajo.«

Barbika je pomislila. Glavica se ji je še bolj povescila, prst je pritisnila na ustnico.

»Mihec, ampak tako radi te ne bodo imeli, kakor te imam jaz — —«
Mihec je zamahnil z roko.

»Kako si ti otročja, čisto otročja! Jaz pojdem!«

Barbiki je vzdrhtela brada. Obrnila se je in počasi odšla za hišo. Tam se je stisnila v kot in je tiho zajokala.

Pasijonk drugi cvet.

Mihec je šel. Oče ga je spremljal in mu je nesel culico. Mati je z Barbiko stala na pragu. Popravljala si je ruto, ravnala lase, brisala obraz s predpasnikom in kakor mimogrede potegnila tudi čez oči.

Barbika se ni mogla zdržati solz, ko je segla Mihcu v roko. Zakrila je obraz in se naslonila na steno. Ko je zopet odmeknila od oči roke, sta oče in Mihec ravno izginila za grmom.

Ko je Mihec odšel, je planila jesen v gore. Zvončki so zapeli, pastir je počil z bičem, svinjka je zafrčala čez pašovnik. Ves dan so se zaletavali pastirski vriski iz hriba v hrib.

Barbika pa je hodila okrog doma, posedala in vstajala in mnogokrat položila prst na usta ter se zamislila. Ko je v popoldnevih pasla kravo in ovce, je upirala oči v pokošene pašovnike, ki so bili čudovito zlati v večernem jesenskem solncu. Ali pa je poizkušala zapeti. Jagnje se je odtrgalo od gruče ovac, zableketalo in priskakljalo k nji. Barbiki je strepetal glas kakor ubit. Oklenila se je živali okrog vratu, naslonila svojo glavo na njeno in vzdihnila:

»Ko pa Mihca ni — —«

Jagnje se je stisnilo k nji. Leglo ji je v naročje in jo gledalo s plahimi očmi.

»Mihca ni —« je šepetala Barbika.

»Ble - e - e - e —«

»Je šel — daleč, daleč — —«

Iztegnila je roko in pokazala v dolino. Jagnje pa ni gledalo za roko, ampak njo in je mežikalo z očmi.

»Jaz sem ga imela tako rada — veš!«

Stisnila je živalico k sebi in se nagnila nad njo; poljubovala jo je po belem čelu, jo božala in upirala svoje oči v njene oči. Tako je bila nagnjena nad jagnjetom in si je šepetala Mihčevo ime. In tedaj si je izmislila, da bi dala jagnjetu ime Mihec. Sama se je nasmejala tej misli.

»Hi, hi — Mihec!«

»Ble - e - e - e - e.«

»No, ti boš sedaj Mihec, ti! Ali kaj razumeš? Tebe bom jaz klicala za Mihca!«

In zopet mu je zaklicala v uho: »Mihec!« Jagnje je pritisnilo glavo k njenemu licu in je dihnilo svojo sapo v njo.

»Oh, ti Mihec, ti! Kako me ti neumno gledaš!«

Tako se je pogovarjala z njim vsak dan. Pripovedovala mu je kaj, smejala se mu je, ga vpraševala, in ker jagnje ni odgovarjalo, je tudi odgovarjala sama.

Doma je povedala materi:

»Jagnjetu sem dala ime Mihec.«

»Kako pa to?« se je začudila mati.

»Kar tako! Ker Mihca ni, mora biti pa kdo drugi Mihec.«

»Kaj si vse izmislil!«

»Ali mislite, da bi bil Mihec hud, ko bi to vedel?«

»I, jaz ne vem! Kaj bo hud! Toda čudno je, da živali daješ svetniška imena.«

»Da bi le Mihec ne bil hud!«

Sklenila je na hrbtu roke in odšla proti hlevu. V hlevu je oče nastiljal kravi. Barbika je stopila noter, zagrabila listja in nastlala ovcam. Nato se je sklonila k jagnjetu, ki je ležalo ob ovci in ga je potegnila za uho.

»Pusti ga, naj počije!« je rekel oče.

»Mihec mu pravim, oče.«

»Zakaj pa Mihec?«

»Ker našega Mihca ni več, naj bo pa ta Mihec.«

»Kako to, da mu daš od svetnika ime — pa živali! Bodi no!«

»Mora biti Mihec, ker našega ni! — O Božiču porečem našemu Mihcu, naj ostane doma. Ali bo, oče?«

»Kaj mene vprašuješ! Težko, da bi. Čemu bi tudi ostajal doma, ker mu je tam doli boljše. Saj ti takih reči ne razumeš!«

»Vseeno ga bom prosila. Meni je tako dolgčas — —«

Glava se ji je sklonila, roki sta ji ohlapno padli ob telesu. Šla je iz hleva na dvorišče, počasi stopala po dvorišču in obstala konci hiše. Tam je dvignila glavo in se zagledala v dolino. Dve solzi sta ji pripolzeli na lice in se ustavili tam. Ni jih obrisala. Globoko v prsi je šla po sapo in komaj slišno vzdihnila:

»Mihec!«

Vzdih je bil kakor hrepenenje, ki je pohitelo s hribov v dolino..

Pasijonk tretji cvet.

Ko je jesen odšla, so se razigrano pripodile snežinke. Prijele so se za roke, se privile druga k drugi in posedle po vseh gorah in dolinah. Po snegu je prigazil Božič in z njim se je prismejal domov v gore Mihec.

Barbika ga je opazila skozi okno. Pritekla je na prag, pa obstala, vteknila prst v usta, povescila glavo, v lice ji je vzplala kri. Kakor da bi se sam sveti Božič smejal skozi njene solzne oči — tako so se ji iskrile. Ko je Mihec stopil pred njo in ji podal roko, je stekla v hišo in skrila glavo materi v predpasnik.

Ko sta mu oče in mati segala v roko, je gledala nanj izza predpasnika. Vsega je premerila: kako je zrastel, kako je rdečih lic prišel domov, kako je lepo gosposko oblečen. In zdelo se ji je, da je še sam postal ves gosposki.

»Barbiki je bilo zelo dolgčas po tebi,« je pripovedovala mati.

»Kar vedno je povpraševala, kdaj prideš,« je pristavljala oče.

Mihec je stopil k Barbiki, jo prijel za roko in jo peljal k mizi. Ko je položil na mizo zavitek, ki ga je bil prinesel s seboj, ga odvezal, in ko so se pred Barbikinimi očmi pokazale v pisan papir zavite sladčice, tedaj se ji je izvil vzklík iz ust:

»Joj! Mihec, ali si to meni prinesel?«

»Komu pa! Za praznike sem ti prinesel. Kupil sem že za svoj denar. No, le vzemi; vse je tvoje!«

Vzela je, ogledovala in se čudila. Še Miklavž ji ni nikoli prinesel kaj takega. Prekladala je in vse rahlo prijemala, da bi se kaj ne zdrobilo. Potem je pa šla v vežo za materjo, jo prijela za rokav in dvignila obraz k nji.

»Mati, jaz imam Mihca res zelo rada!« —

V tistih božičnih dneh mu je vse povedala, kaj je delala, ko njega ni bilo. Peljala ga je tudi v hlev, stopila k jagnjetu in ga pocukala za volno.

»Temule sem dala ime Mihec — —«

Pogledala je izpod čela na brata, kaj bo rekel.

»Zakaj?« se je začudil Mihec.

»Ker tebe ni bilo in ker mi je bilo dolg čas. Eden mora biti Mihec doma, če ne — —«

Potegnila je jagnje na vso moč za uho, da je žalostno zableketalo. Nato ga je pa objela okrog vratu in ga milovala. Mihec jo je dolgo gledal in oko mu je žarelo.

»O, ti neumnica, ti!« je vzkliknil in je šel iz hleva.

V praznikih je bila Barbika vsa razigrana in vesela. Vsa hiša je bila polna njenega smeha in petja. »Vsaj malo bodi pri miru in nikar vedno ne poj!« jo je prosil oče. Barbika je pa stopila predenj, se razkoračila, stisnila male pesti, pa se je zasmejala in mu zavriskala na uho. Pa se je še on zasmegal, vzel pipo iz ust in rekel: »Kaj bomo počeli s tabo, če boš taka? Vsa hiša te je polna.«

Včasi je pritekla v vežo k materi in ji veselo pripovedovala: »Mihec bo ostal doma!« — »Izmišljuj si no! Ali ti je kaj rekel?« — »Nič ni rekel, a jaz vem, da bo — —«

Ko sta na večer pred Novim letom z Mihcem sama sedela za mizo in gledala v jaslice, ga je prijela za roko, vdano pogledala in ga vprašala:

»Kajne, sedaj pa ostaneš doma?«

»Oh, kaj ti pride na misel! Čez dva dni moram zopet nazaj.«

Roka ji je omahnila, trepalnice so se ji dvigale, oko se je širilo, dokler ni bilo polno solzâ.

»Če te pa jaz prosim, Mihec?«

»Vseeno. Ne ostanem!«

»Saj ti ne veš, kako te imamo doma vsi radi — — Oče, mati — — in jaz tudi — —«

»Nikar ne bodi taka!«

In potem? Še tisti sveti večer pred Novim letom je ni mogel več razveseliti. Vstala je od mize in šla v vežo. Nekaj časa je slonela ob ognjišču, nato je pa stopila na dvorišče, obstala v snegu in se zamislila. Mraz jo je tresel po životu, pa se ni zmenila zanj.

Ko se je drugi dan po prazniku Mihec pripravljaj, da odide, je Barbika zlezla v kot za peč, skrila glavo med roke in zajokala.

»Ne bodi taka!« jo je miril oče. »O Veliki noči pa Mihec zopet pride na praznike.«

Mihec je stopil na klop in ji je podal roko.

Izkušnjava ga je premagala.

»O Veliki noči zopet pridem, Barbika.«

Ko sta bila z očetom komaj na oglu hiše, je pritekla Barbika za njima. Bila je gologlava, na bosih nogah je imela nataknjene materine coklje.

»V hišo pojdi! Premrazila se boš!« ji je ukazal oče.

»Samo prav malo grem z vama — do studenčka.«

»Še prehladiš se!« se je zbal oče.

Barbika je stopila k Mihcu in mu dala roko. Tako sta šla skupaj in ona je dvignila obraz k njemu in ga pogledala s solznimi očmi. Nič ni rekla, samo tako ob njem je šla in ga je spremljala.

Pri studenčku jo je oče zavrnil. Tudi Mihec ji je prigovarjal, naj steče nazaj.

»Še prav malo naj grem — do onega grma tam,« je prosila.

Do grma je še šla. Tam je obstala in gledala za Mihcem.

»Hitro pojdi nazaj za peč, da se ogreješ!« je velel oče.

Barbika se je umeknila in se skrila za grm. Skozi veje je gledala za njima. Roke in noge je imela vse premrle in lice ji je rdelo vsled mraza. Pa je še stala in gledala za Mihcem. Trepetala je po vsem životu, pa ni mislila na mraz. Čez dolgo jo je prišla iskat mati.

»Oh ti križ božji! Nič ni napravljena, pa v snegu stoji v mrazu!«

Ko je pa pogledala v Barbikine žalostne oči, jo je tiho prijela za roko in jo peljala domov.

(Konec prihodnjič.)

Sinica in šoja.

Na drevo sinička sela,
pešem lepo je zapela;
pod drevesom je strmé
človek slušal glase te.

To opazi grda šoja
in prične kričanja svoja,
da bi slušal človek njo,
ne pa drobno ptičico.

Drobna ptička peti neha,
šoja pa se ne upeha.
Človek šoja prepodi,
misel ta se mu rodi:

Še med ptiči kraljevati
hoče ta, ki zna kričati;
zraven si domišlja še,
da je glas njegov nad vse! . . .

Maksimov.

Pastirček Orenček.

Povest. — Spisal Josip Vandot.

1.

Lepe so gorenjske planine s svojimi nebotičnimi vrhovi. Kakor ponosni, grozeči velikani kipé ti vrhovi proti nebu in zró na zelene dolinice globoko pod seboj. Nedostopne, gladke stene, kakor noč črni prepadi in jarki — vse to obuja v človeku grozo in strah. A vkljub temu so krasne te planine. Stopi nanje, dragi moj, in čudil se boš velikanski krasoti, ki se razgrne hipoma pred teboj. Vseokoli diven svet, poln božjega miru in tihe sreče, poln zadovoljnosti in sijajnega življenja. In tedaj boš spoznal, da ti ogromni, kameniti gorski skladi niso tako strašni, kot se ti je dozdevalo na prvi pogled.

Po tem skalovju se plazijo in pasejo plašne divje koze. Težak je lov na nje. Lovec mora biti hladnokrven in neprestano mora zreti mirno smrti v obraz. Mogoče se plazi dan in noč po ozkih policah, preden se približa divjim kozam. Prestati mora mraz, sneg in vihar, in šele po dolgem trudu mu pade plen v roke. A divji lovci se ne strašijo tega. Strast jim je že prešla tako globoko v kri, da se ne morejo krotiti. Dobro vedo, da preži na nje dvojna nevarnost: grozna smrt v črnem prepadu ali pa gozdar s svojimi lovci. A divji lovec ljubi nevarnost. Zato se ne meni ne za gozdarja, ne za njegove lovce. Prekanjen, kakor je, se izmuzne preganjalcem in se jim smeje v pest. A dostikrat se je že dogodilo, da so zasačili lovci drzne lovske tatove. In tedaj se je vnela pravcata bitka. Padalo je na obeh straneh in kri je curljala po belih, gladkih skalah.

V današnjih časih je le še malo takih divjih lovcev. A v tistih časih — pred osemdesetimi leti — niso bili redkost. Vojaška služba je trajala tedaj desetletja. Mladi fantje so se tresli pred njo, in kakor hitro so zavalili, da nameravajo priti iz mesta biriči, so zbežali od doma in so se skrivali v gorah. In biriči so jih lovili in iskali krogingkrog. A fantje so se skrivali v nepristopnih gorskih kotanjah mesece in mesece. Živili so se večinoma od divjačine, ki so jo streljali skrivaj. Kajti balo so se gozdarja in njegovih lovcev, da jih ne zaloté na prepovedanem potu.

Tisto pomlad pred sedemdesetimi leti pa so vendar ulovili biriči dvajset fantov v vasi Borovcu, ležeči pod strmimi snežniki. Kar naskrivaj so prišli ponoči, pa so zasačili fante na domu. Vlekli so jih v prostorno županovo hišo in so jih zaprli tam. Drugo jutro navsezgodaj pa so jih odvedli iz vasi. Matere in sestre so jokale, a očetje so stiskali pesti, gledaje za svojimi krepkimi sinovi. Saj so vedeli, da jih ne vidijo dolgo, dolgo več. Tam je besnel na Laškem krvavi boj in tja so vlekli biriči fante. Fantje so gledali na svojce. Mahali so s svojimi okrašenimi klobuki in so vriskali, dasi so jim bile oči solzne. Biriči so stopali s pripravljenimi puškami pred njimi, za njimi in ob njih.

V zadnj vrsti je stopal mlad, krepak fant, ki je dopolnil komaj osemnajsto leto. Njega je držal za roko deček kakih štirinajst let. Neprenehoma je jokal deček in je govoril z žalostnim glasom: »Jernej... Jernej...« A fant se ni zmenil dosti zanj. Govoril je z ženo, ki je šla vstric njega in je ihtela bridko.

»Ne jokajte, mati,« je govoril mladi fant. »Saj mogoče ne bo hudega. Vrnem se morda še prej, kakor vi mislite... Ne jokajte, mati.«

A mati se ni mogla utolažiti. »Ne vrneš se, Jernej, ne vrneš se,« je odgovarjala med bridkim jokom. »Vojska je krvava, in kdo se je še vrnil iz vojske? Jernej, ubogi moj Jernej, kam te ženejo?«

V tem so prišli fantje do konca vasi. Biriči so napodili vaščane nazaj. Še enkrat so zamahnili fantje s klobuki in potem so krenili okrog ovinka. Zapeli so pesem, ki se je razlegala kakor obupen jok po gorski dolinici in je trgala srce in dušo. Samo deček se je še oklepal Jernejeve roke in je stopal kraj njega. A tedaj je stopil k njemu dolg in kosmat birič in ga je potegnil nazaj.

»Z Bogom, Jernej!« je zaklical deček in je zaplakal na glas. »Oj, z Bogom, Jernej...«

Jernej mu je pomignil z roko. »Z Bogom, Orenček,« je dejal in glas se mu je trgal. »Priden bodi, Orenček, in spomni se kdaj name...«

Fantje in biriči so izginili daleč doli za zelenim gozdom. Le njih petje se je še čulo in je odmevalo kakor pritajen, obupen jok... Orenček je hitel v grmovje kraj ceste. Tam se je vrgel na trato in je pritisnil svoj objokani obraz k zemlji. Tiše, vedno tiše je prihajalo iz daljave petje. Naposled pa je utihnilo popolnoma. Preko gozda je zavel takrat veter. Stresle so se veje, in velo listje je zašumelo in je padalo na zemljo. Orenček pa je še vedno ležal na trati in je ihtel obupno, krčevito.

Naposled pa je vendar vstal in se je napotil proti domu. Mati je bila v kuhinji roke in je vzdihovala. Oče in Andrej pa sta hodila po izbi in sta gledala mračno predse. Orenček se je stisnil k peči v kot in je ždel tam tiho in nepremično. Dobro se je zavedal, da Jerneja najbrže ne bo več nazaj. Kajti vojska je na Laškem, in v vojski padajo svinčenke kakor toča. In kako naj ostane Jernej nepoškodovan? Kako? Svinčenk je v bitki kakor toče, in kri teče v potokih.

»Devica sveta, brani ga!« je vzdihnil Orenček bridko in je umolknil spet. Sirota je bil Orenček. Njegova uboga mati je prišla z njim h Kosmaču in se je udinjala za deklo. Priložno je prišla Kosmaču, ker je bila tiha in pridna in je delala nepretrgoma od ranega jutra do pozne noči. Skrbno je pazila na svojega malega sinka in ga je ljubila, o, tako ljubila! Davno je že bilo to. Orenček se komaj spominja tistega dneva. Samo tistega dneva se pa še spominja, ko so odnesli njegovo mamico iz hiše. Lep zimski dan je bil, in tedaj so rekli, da je umrla mamica. Odnegli so jo na pokopališče, in Orenček je ni videl nikdar več. A tudi od tedaj naprej se mu ni godilo slabo na Kosmačevem domu. Radi so ga imeli vsi, ker je bil vesel in šegave narave. Kosmač in njegova žena sta ravnala z njim kakor

z lastnim otrokom. A tudi Andrej in Jernej, edina Kosmačeva sinova, sta ga imela rada. Posebno pa Jernej, ki je bil štiri leta starejši od njega. Niti brata se ne moreta tako rada imeti, kot sta se imela Jernej in Orenček. In zato je bilo Orenčku tudi tako hudo, ko so odgnali ubogega Jerneja k vojakom.

Vso jesen in vso zimo je vladala potem v Kosmačevi hiši tiha žalost za Jernejem. Orenček je odšel spomladi na planino, past vaško drobnico. Pasel je tam gori in je žvižgal in prepeval veselo. Toda včasih se je domislil Jerneja. In tedaj je umolknil sredi vesele pesmi. Glavo je povesil, pa je premišljeval, kako se godi zdaj Jerneju. Užalostil se je tedaj pastirček. Oj, kje je zdaj Jernej? Morda ravno na krvavem bojišču in se bori s hudobnimi, verolomnimi Lahi? Morda je padel ravno zdaj, zadet od svinčenke, in njegova srčna kri moči črno, sovražno zemljo... Tako je mislil pastirček Orenček, v srcu ga je zbolelo, da je vzdihnil žalostno in bolešno.

Pa je sedel nekega dne tako kraj planine. Iz misli ga je zbudilo šelestenje suhe trave kraj rušja. Ozrl se je tedaj, in od začudenja so se mu odprle oči široko. Hej, kaj je mogoče? Kdo pa stoji tam kraj rušja? Ali ni to Jernej? Ali ni to Jernej, ki stoji nedaleč od njega in gleda naravnost nanj? — In Orenček ostrmi, in zdi se mu, da sanja. Pomane si oči, pa pogleda spet tja v rušje. Resnično: tam stoji Jernej v raztrgani, razcapani obleki in gleda naravnost na Orenčka. — Tedaj pa se prestraši pastirček. »Kaj, če je umrl Jernej? Kaj, če je prišel zdaj njegov duh k meni po slovo?« — Tako je pomislil pastirček, in mraz ga je izpreletel. Pokrižal se je trikrat pobožno; a tedaj je mignil Jernej z roko in je zaklical na glas: »Orenček! Ali slišiš?«

Ko je pastirček zaslišal ta dobroznani glas, se je pomiril. »Resnično — Jernej je, živi Jernej,« je dejal sam sebi, in radost ga je obšla. Naglo je hitel dol v rušje in je prijel Jerneja za roko. In tedaj je izvedel vse. Pobeignil je bil Jernej od vojakov, ker se mu je tam hudo godilo in se mu je tako zelo tožilo po domu. Sredi viharne, črne noči je pobeignil iz tabora in se je napatil naravnost proti domačim goram. Srečo je imel in nihče ga ni zasledoval. Pred tremi dnevi je prišel do snežnikov in si je izbral črno lopo pod Prisankom za zavetišče. Živel bo tu samotni, a vendar srečen. Saj je doma — na ljubih gorah je zdaj. A po gorah je hrepenel tako gorško doli na vročih laških ravninah.

Vesel je bil Orenček, ko je govoril spet z dragim Jernejem. Še tisti večer pa je izginil Orenček s planine, da ni vedel nihče, ne kam, ne kod. V temni noči je potrkal na okno Kosmačeve hiše. Mati je odprla okno in je spoznala vsa začudena Orenčka. »Kaj pa je? Kaj se je pa zgodilo?« je zavprašala osuplo.

»Odprite vrata, mati,« je zasopel pastirček Orenček. »Povem vam vse — vse vam povem, in veseli boste, mati, res veseli.«

Mati je odprla vrata, in Orenček je smuknil v vežo. Ves zaripel in v pretrganih stavkih je pričel praviti veselo novico, da se je vrnil Jernej in da se zdaj skriva v črni lopi pod Prisankom. Mati ni mogla verjeti tega,

a naposled jo je Orenček le prepričal. In tedaj se je oddahnila mati globoko. Roke je sklenila in je pogledala s hvaležnim pogledom kvišku. »Hvala ti, dobrotni Bog,« je vzdihnila. »Gorečo prošnjo si mi uslišal in si mi poslal sina nazaj. O, hvala ti.«

In še dolgo sta potem kramljala z materjo potihoma v veži. Ko so se pa začele nagibati zvezde, je odšel pastirček Orenček. Na hrbtu je nesel težak nahrbtnik, da se je kar krivil pod njim. A pastirček ni čutil teže. Naglo in radostno je stopal skozi vas, ki je še spala v božjem miru. Le tuintam je zapel s čistim glasom petelin in se je oglasil hripav pes. Pastirček Orenček je pa stopal po kameniti poti in je žvižgal veselo pesem.

»Hej, to se bo razveselil Jernej!« je govoril sam s sabo in se je smejal veselo. »Prinesem mu obleke in tudi živeža mu prinesem... Hej, to se bo razveselil revež!«

In pastirček Orenček je poskočil in je zavriskal radostno in glasno. Nato je pa stopal naglo naprej in se je vedno bolj bližal snežnikom, ki so se dvigali orjaški v kotu. Zavela je mrzla sapa, in zvezde na nebu so bledele vedno bolj. Pastirček je pa še vedno prepeval, ko je lezel po strmih bregu navzgor. Šel je po stezi skozi mračni, rosni gozd in ni čutil najmanjše utrujenosti. Dospel je do vrha, ko se je začelo daniti. Za hip se je ustavil in si je obrisal z rokavom pót z obraza. Ozrl se je na snežnike, ki so stali tik pred njim. Ravno so bili zažareli. Navdal jih je živi ogenj, da so se blesteli v rožni barvi in so svetili daleč, daleč v še mračne doline.

»Juhuhu!« je zavriskal pastirček Orenček, da je odmevalo krogin-krog. Tam doli na planini so se oglasili živinski zvonci in so prijetno pritrkavali v hladno, rosno jutro. Pastirček se je obrnil, pa se je spustil naglo po bregu proti planini. Dospel je do velike, prostorne kočee, ko je ravno odpirala planšarica Urša težke, lesene duri.

»O, ti nesrečni otrok ti!« ga je pozdravila stara planšarica, ki je bila napol gluha. »No, kje si se pa ti klatil? Há? Vso noč te ni bilo. Na, jaz sem pa skrbela, da nisem mogla zatisniti oči. O, ti paglavec nesrečni.

Pastirček Orenček se je zasmejal. »Ne bodite hudi, teta Urša!« je dejal. »Teta Urša, o, teta Urša! Doma sem bil — snoči sem šel, pa sem se vrnil ravno zdaj. Ne bodite hudi, teta Urša! Nikoli več znabiti ne napravim tako, teta Urša, o, dobra teta Urša!«

Planšarica se je namrdnila in je zagodrnjala nekaj, česar pa pastirček ni razumel. Splazil se je na podstrešje in je skril tam v varen kot polni nahrbtnik. Potem je pa stopil vun pred kočee. Umil se je v koritu in je posrebal skledico mleka, ki mu ga je postavila planšarica na klop. Nato je vrgel preko hrbta usnjeno malho in je vzel v roko dolgo palico. Stopil je sred planine, pa je začel zazavati: »Hôja — u — hohó...«

Gori v gostem ruševju pod širním snežiščem so mu pričele žvenkljati ovce. Pastirček Orenček je pa plezal po strmini navzgor in je izgínil kmalu med ruševjem. Le njegovo veselo petje se je še razlegalo po širni, zeleni planini...

(Dalje.)

Deklamovanke.

5. Divji lovec.

Od mladih nog navajen
bil puški je Lovrè,
da v kozji rog ugnal je
graščinske lovce vse.

Graščak žival je hranil —
Lovrè pa vso pobil,
da vedno nad čuvaji
graščak se je jezil.

V streljanju in skrivanju
Lovretu ni bil kos
noben čuvaj; on vodil
je vedno vse za nos.

Neštetokrat v planine
se splazil je skrivno,
roge prodajal, kože,
sam jedel pa meso.

Vse neprestopne kraje
Lovre oblazil je;
na grajske pa čuvaje
prav skrbno pazil je.

Na praznik divji lovec
prav dosti gledal ni —
namesto k maši — v gore
odšel je svete dni.

Nekoč gre zopet v gore —
Štefánji bil je dan —
ko k sveti maši v cerkev
vsak verni gre kristjan.

Med mašo je Lovreta
v gorah zalotil piš,
da tekale živali
pred njim so vse navzkriž.

Lovre je meril, streljal —
pa nikdar nič zadel;
le z vetrom čez pečine
klobuk njegov je šel.

Tedaj pa divji kozel
prikaže se pred njim.
Lovre pomeri, sproži . . .
objame gost ga dim.

A kozel gleda, gleda
s pečine ravno vanj.
Lovre spet strelja, strelja . . .
pa strel je vsak zaman.

Ne gane se s pečine
rogata ta pošast —
»Ti zlodej si peklenski,
da to imaš oblast!«

Pa jo Lovre pobere,
pa jo pobira v dol
brez puške, brez klobuka,
brezumen skoro pol.

Od takrat pa Lovreta
ne spraviš več v goró
ne v praznik, ne v nedeljo,
ko maše se bero.

Maksimov.

Povej mi, o maj!

»Povej mi, o maj,
povej mi, zakaj
od nas že bežiš!

Mar tu bi ostal,
in nam kraljeval
še dalje vse dni!

— »Nad mano je car,
mogočni vladar,
ime mu je: Čas.

On kruti gospod
pođi me odtod,« —
mi rekel je maj.

Bogumil Gorenjko.

Resnice in bodice.

Trosi Maksimov.

9.

Kadar smrt za vrat te zgrabi —
testamenta ne pozabi.

10.

Če dobro ne poznaš človeka,
naj ti ne bo sodnik — obleka;
pod lepo suknjo mnogokrat
tiči strupen, ogaben gad.

Kratkočasnica.

Na posodbo je težko dobiti:
»Pri dveh sem že bil, pa mi noče nobeden
posoditi niti ene kronice. Eden je rekel, da
me premalo pozna; drugi pa, da me pozna
predobro. Zdaj pa res ne vem, h komu
naj se grem.«

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Dolina.

Ni doline brez bolečine. (*Povsod je kaj
neprijetnega. Zato se zove naša zemlja —
— solzna dolina.*)

Hribe hvalimo, v dolini ostanimo. (*Dasi
je na gorah in hribih marsikaj prijetnega,
vendar ima življenje v dolini mnogo več ugod-
nosti in prednosti. V socialnem smislu: Pre-
prosto življenje je v mnogih ozirih prijetnejše
nego imenitno v višjih krogih.*)

Gora hvali dolino, dolina pa goro. (*Nižji
stanovi radi zavidajo višjim in žele biti imenitni;
višja gospoda pa večkrat blagruje življenje
navadnih ljudi.*)

Brez doline ni hribov. (*Višji stanovi se
opirajo na nižje. Kmet preživlja tudi gos-
podo itd.*)

Kdor se že v dolini ustavi, ne pride na
goro. (*Kogar optašijo že male težave, ta ni
sposoben za velika in težka dela.*)

Rek. Proti dolini (navzdol) se pomikati.
(*Če se komu na slabo obrača gospodarstvo,
delo itd.*)

Rešitev naloge št. 4.

Če kaj ne veš, naredi **pomišljaj**.
Vsak klic in vzklit zaključiti naj **klicaj**,
Če vprašaj kaj, pristavi pa **vprašaj**.
Ko si povedal kaj, kar bralce mika,
le glej, da bo na koncu stavka **pika**.
Če kdaj doslovno pišeš besedičje,
naj vsakikrat uvede ga **dvopičje**,
ter spred in zad z **ušesci** ga označi.
Le zvest ostani slovniki zadači
ter **veji**co povsod pravilno rabi
in pa **podpičja** tudi ne pozabi.

Prav so rešili: Strahovnik Vincenc,
učenc V. razr. v Velenju; Kocmur Vitomirica
in Pseničnik Anica, učenci pri č. šolskih sestrah
v Celju; Horvat Anica v Ljutomeru; Šeško
Ivan, kmetski fant, Brdo pri Planini na Štaj.;
Perpar Mirjam, učenka IV. razreda v Gorici;
Remec Bogumil, učenec c. kr. vadičnice v Ljub-
ljani; Miklavčič Minka, Rupar Anica, Ivanka
in Marinka, Kalan Minka in Julka, Oblak Ivanka,
Maštar Ivana, Pečnik Micika, Šubic Romana,
Primožič Terezinka, Eržen Marica, Peternelj
Albina, učenke zunanje uršulinske šole v Škofiji
Loki; Kosirnik Terezija, Jug Jozefa in Terezija,
Švagan Frančiška in Wirth Ema, učenke III. razr.,
Švagan Veronika, mladenka v Studenicah; Pu-
stišek Mihael, Zdole-Kozje; Topolnik Marija,
Herzog Ela, Straus Marija, Gottlich Marjeta,
Skuhala Lojzka, Slekovec Franica, učenke VI.
razr., pri Sv. Križu na Murskem polju; Benedik
Janko, Bogomila in Marija, učenci na Bledu.

Odgovor na šaljivo vprašanje št. 4.

Mesec*

Prav so odgovorili: Strahovnik Vin-
cenc, učenec V. razreda v Velenju; Kocmur
Vitomirica in Pseničnik Anica, učenci VII. razr.
pri č. šolskih sestrah v Celju; Horvat Anica v
Ljutomeru; Šeško Ivan, kmetski fant, Brdo pri
Planini na Štaj.; Perpar Mirjam, učenka IV.
razr. v Gorici; Pustišek Mihael, Zdole-Kozje;
Benedik Janko, Bogomila in Marija, učenci
na Bledu.

* Rešili so tudi: »Solčna svetloba«, »misel«, kar
tudi ni napačno.

»Vrtec« izhaja 1. dné vsakega meseca in stane s prilogo vred za vse leto 5:20 K,
za pol leta 2:60 K. — Uredništvo in upravnništvo Pred škofijo št. 6 v Ljubljani.

Izdaja društvo „Pripraviški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.